

Delavsko-kmetijski list.

Izhaja vsak četrtek. — Naročnina: mesečno 6 Din, četrletno 15 Din.
Uredništvo in Upravništvo: V Ljubljani, Aleksandrova cesta št. 9/II.

Leto I.

LJUBLJANA, 28. avgusta 1924.

Stev. 2.

Na naslov nove vlade.

Prihod opozicionalnega bloka (demokratov, klerikalcev, muslimanov) na vlado bi moral pomenjati začetek novega političnega kurza v Jugoslaviji. To je pričakovalo delovno ljudstvo, za katero je postal Pašič-Pribičevićev režim že neznosen. Današnja vlada, sestavljena iz strank opozicionalnega bloka, ki je vodil najhujši boj proti bivšemu režimu, bi morala takoj podvzeti najodločnejše korake, da bi izginile čimprej vse posledice najreakcionarnejše politike bivše vlade. Ona bi morala obračunati z onimi, ki so povzročili današnje neznosno stanje v Jugoslaviji in bi morala vesti svoboden in demokratičen režim, ki bi omogočil popolnoma svoboden politični razvoj te države.

Ali nova vlada je sicer mnogo frazirala in še frazira v svojih izjavah in v svojem časopisu, da je to vlada pravice, zakonitosti in svobode, a v dejanjih je politika nove vlade — prikrilo nadaljevanje Pašič-Pribičevske politike. Nova vlada tudi dalje vzdržuje režim centralizma. To velja zlasti, če pogledamo na delavski razred in njegovo stanje pod novo vlado.

Radikali in demokrati so proglasili nad delavstvom izjemni zakon „o zaščiti države“. Pašič-Pribičevićeva vlada je 12. julija proglasila tretjo obznanilo proti delavstvu, s tem da je ustavila delovanje strok. organizacij, ustavila Neodvisno Delavsko Stranko Jugoslavije in polno delavcev vrgla v zapore. Stranke, ki sestavljajo današnje vlado, so nastopale v opoziciji proti tem nasilnim aktom nad delovnim ljudstvom. Klerikalci so se — v besedah — najbolj borili proti vsem tem nasilnostim in nezakonitostim. A danes, pod klerikalno vlado, je delavstvo ravno tako brezpravno, kot je bilo pod Pašič-Pribičevićevo vlado zadnje dni, ko je postal naval reakcije najhujši.

Dočim so v ostali Jugoslaviji odprte strok. organizacije in delavski domovi, se v Sloveniji še vedno zabranjuje vsako njihovo delovanje.

M. Barthel.

Osvojitev mesta.

„Pod lipami“¹ v Berlinu je videl Jona moža, ki je bil oblečen kot Kristus in ki je prodajal brošure, v katerih se je v vznešenem jeziku napovedovalo konec sveta.

Mož v rumenem je hodil počasi sem in tja z okornimi koraki, nenavajen nove obleke. Od časa do časa je pogledal z okroglimi kravjimi očmi začudeno v mimo se podeči človeški tok in je tudi tu in tam prodal kako knjižico. Ljudje na cesti so se ustavljali zaničljivo, začudeno, in so šli dalje. Tudi Jona je opazoval človeka v rumenem.

Jona je šele danes prišel v veliko mesto. Doživljal ga je v nezaslišano jasni luči. Gotovo je bilo tu revščina in pregreh, gotovo je bilo to mesto mogočen stroj za denarni zaslužek, v katerega krempljih so zdihovali in krvaveli milijoni — ali bilo je še več, drugačno, silnejše. Mesto, tako je mislil Jona, je bilo kamenito morje, v katerem so se zmedeno križali cestni tokovi, tisoči, stotisoči. Vzemite stene s

Dočim so v ostali Jugoslaviji delavci večinoma izpuščeni na svobodo, so ljubljanski in celjski zapori še vedno napolnjeni z delavci.

Dočim se dovoljuje Orjuni svobodno razvijanje praporov in sklicevanje shodov, se vse delavske prireditve prepovedujejo.

Dočim so krivci trboveljskih dogodkov na svobodi, še vedno ječijo rudarji po zaporih in v rudarskih revirjih še vedno vlada izjemno stanje.

Dočim je bilo omogočeno omejeno delovanje delavskih političnih in strokovnih organizacij še celo pod reakcionarnim radikalnim režimom (dokler ni zavladal tudi Prebičević), vzdržujejo klerikalci proti delavstvu ono popolnoma izjemno stanje, ki ga je uvedel Prebičević par dni pred padcem stare vlade.

Klerikalci hočejo s fraziranjem v svojem časopisu prikriti to resnico, ki je najhujša obsodba klerikalne politike. A delavstvo se s temi frazami ne bo dalo prevarati. Delavstvo zahteva in bo vztrajalo v svojem boju za sledeče osnovne zahteve:

Svobodno delovanje vseh delavskih strokovnih, političnih in kulturnih organizacij!

Ukinjenje vseh izjemnih protidelavskih zakonov, predvsem zakona „o zaščiti države“!

Izpustitev vseh sodrugov, ki se nahajajo v preiskovalnem zaporu! Osvojitve vseh političnih kaznjencev!

Zadoščenje vsem preganjanim in odpuščenim delavcem in nameščencem s tem, da se jih zopet sprejme v službo in se jim povrne škoda, ki so jo utrpeli radi odpustitve iz političnih razlogov!

Izvedba svobodnih občinskih volitev!

Zadoščenje vsem žrtvam orjunskega terorja in kaznovanje nasilnežev!

Socialpatrioti hočejo na vsak način ostati hlapci buržuazije!

V 1. števil. našega lista smo poročali, da so naši mariborski sodrugi predložili socialistom, da se sestavi skupna lista pod imenom „Delavski blok“

kamenitim fasadam in vidite tragedije, veseloigre, greske prostaštva in junaške romane. Ulice — to so kameniti jarki, v katere je vdrla življenje in po katerih grmeče drvi in besni.

Na svojih potovanjih je bil Jona tudi v Pompejih² in je videl najnovejše izkopine, v katerih je mogel popotnik doživljati in čitati življenje propadlega mesta, minulih stoletij. Takoj se je spomnil na Pompeje, kajti pravda ga je misel, če ni vsako mesto kot Pompeji, iz katerega se da brati življenje. Gledal je obraze mimohitečih. Obrazi so ostali nemi. Samo na tem ali onem je videl oblak otožnosti ali hladno preračunljivost.

Zdrnil se je. Seveda se je dalo brati iz obrazov pregrehe, hrepenenje, preudarjanje, bele plamene sovraštva, purpur zamaknjenosti. In kot znanstveniki v Pompejih je tudi on izkopal misli in si delal veliko sliko mesta.

Mož v rumenem je šel mimo in mislil: „Rumeno mi dobro priroja. Če sije solnce, se svetim v mestu. Danes sem prodal samo pet brošur, ali pravičen človek mora mnogo pretrpeti na svetu in Kristus

proti skupni listi orjunašev, klerikalcev, radikalcev, nar. socialistov in „slabostojnežev“ — ki so krstili svojo listo z imenom „Narodni blok“.

Mariborski socialisti so odgovorili: „Kraj. org. SSJ je z ozirom na sklepe centralnih strankinih inštanc sklenila že predčasno, da bo vodila volilni boj v predstojajočih občinskih volitvah samostojno.“

Slabe izkušnje z enotno fronto, ki ni bila nikdar iskreno mišljena, uče, da se po tem potu ne približamo niti za korak enotni razredni organizaciji socialističnega proletariata, nasprotno se je na ta način proces razkrajanja le podaljševal. Časopisje vaše takozvane Neodvisne Delavske Stranke Jugoslavije je stalno blatilo in obrekovalo naše organizacije, podtikavač jim, da stojé v službi buržuazije itd. Ker ste se s pisavo vaših listov do sedaj strinjali, se vam sploh čudimo, kako morete ponuditi hlapcem buržuazije enotno fronto (podčrtali mi). Ali priznate, da so nas vaši listi obrekovali, če pa pisavi vaših listov verujete in jo odobravate, potem pa pogrešamo pri vas proletarske razredne zavesti, ki bi vam ne dopuščala, da nam ponudite enotno fronto.

Vrata v stranko SSJ niso nobenemu proletarcu zaprta. Kdor iskreno misli, lahko postane strankin član. Na ta način bo tudi došlo do enotne organizacije, do enotnih kandidatnih list. To je podpisal v imenu mariborske kraj. org. SSJ znani Eržen.

Eržen je podpisal pod to pismo krajevo organizacijo, da bi varal delavsko javnost, češ, vsa mariborska kraj. org. SSJ je proti enotni fronti proletariata. A v resnici so vsi delavski zaupniki bili za enotni nastop, in samo štirje generali proti. In proti volji večine svojega članstva odklonijo enoten nastop proti meščanskemu bloku! Delavci, ki ste še člani SSJ, ne dajte se terorizirati po generalih in žurnalistih, temveč uveljavite svoje stališče!

V trenutku, ko gre za to, da se mariborski proletariat združi proti zdru-

ženi buržuaziji, odbijejo socialpatriotski generali na tako ciničen način skupen nastop delavstva.

Socialpatriotski voditelji se torej čudijo v svojem pismu, da smo jim ponudili enoten nastop, ko so vendar hlapci buržuazije. Ej, Eržen, Čeh in drugi, mi smo pač iskreno želeli, da postanete nezvesti buržuaziji, a sedaj sami pismeno izjavljate, da kot hlapci buržuazije odbijate in razbijate enotno fronto proletariata. Mi smo iskreno želeli, da že začnete vendar enkrat služiti prol. stvari, žal smo se v svoji želji varali. In ker ste po svoji lastni izjavi še nadalje hlapci buržuazije, je jasno, da ne moremo vstopiti v vašo organizacijo, ampak da si bomo izbrali drugo pot, ki je v korist delavstva.

Katera je ta pot? Poskrbeli bomo, da pride vaše lastno pismo v roke vaših pristašev — delavcev. Tem bomo razložili pomen tega pisma, da spregledajo, da spoznajo vašo vlogo. Ker proletariat se ne bo dal večno cepiti po vas, ampak bo pometal iz svoje sredine one, ki mu hočejo v njegovi sredini škodovati in ga voditi še v nadaljnje poraze.

„Volksstimme“, ozir. njen urednik Eržen se bo zopet delal nedolžnega in bo rekel: Poglejte neiskrenost „neodvisnežev“. Kako neiskrena je enotna fronta, za katero se boré! Ponudijo nam enoten nastop, potem nas pa zopet blatijo kot hlapce buržuazije.

Ej, dragi Eržen in drugi generali, če bi se vi odzvali našemu pozivu, če bi hoteli razumeti, da je potrebno potreben enoten nastop proletariata, bi mi rekli: Ti ljudje so doslej grešili. Ali svojo napako so spoznali in imajo voljo, da krenejo na pot, ki je koristna proletariatu. — Tako pa ste napravili nov zločin nad proletariatom, ostajate po svoji lastni izjavi še nadalje hlapci buržuazije. In mi pač ne moremo drugo, kot da povemo to resnico proletariatu v obraz. Kajti proletariat mora poznati vse svoje neprijatelje, da jih premaga.

Mariborski delavci, ne dajte se zbegati po tem koraku socialistov! Delavci, ki ste doslej hodili za SSJ v

je bil tudi križan. Komično, deklice na deželi imajo polnejše prsi kot pa mestne...

Drugi, ki je šel mimo, je mislil:

„Tu gre novi Kristus, človek svetovnega pogina. Ali veruje sam temu, kar oznanja? Kako nerodna je vendar rumena suknja. Ali ima spodnje hlače pod njo? Hudiča, sedaj moram pa hiteti, Gertruda že čaka.“

Inozemec je mislil:

„To je torej Berlin! Velika mesta so si vsa enaka. Ulice, kamenje, ženske, spomeniki. Ali nobeno mesto nima toliko beračev kot Berlin. Komično, ti nemški berači. Beračijo brez temperamenta in čuvstva — beračijo po prusko, to je umerjeno in spoštljivo, s svojo lakoto nočejo žaliti ljudi, ki so postali debeli in bogati, dočim so ti propadli. Poseben narod so ti Nemci. Stojte vedno strumno in beračijo, z rokami ob hlačnem šivu, tudi če hodijo ali spe pri svojih ženah. Jutri se odpeljem v Pariz.“

Brezposeln je mislil:

„Tu sede psi. Z ročnimi granatami bi moral priti semkaj. Vlačuga noč več obleke na telesu, kot bi jaz zaslužil v enem letu, če bi imel delo. Marka je stabilizirana, ali beda in lakota sta še stabilnejši. In to je republika. Kdor je

iznašel njo, ta bi moral postati kraljevi pruski dvorni liferant.“

„Velika“ vlačuga je mislila:

„Včeraj je bil neki Amerikanec pri meni. Dal mi je deset dolarjev, svinja, zabaval se je pa za sto dolarjev. Morala bi dati opij v vino in zjutraj izginiti. Kje dobi opij? Bom govorila s črnim Oskarjem. On mi mora preskrbeti opij. Jutri pride zopet Amerikanec.“

„Mala“ vlačuga je mislila:

„Dvajset mark zaslužim vsak dan. Heda, ta mrhovina, jih pa zasluži vsak dan sto. Dobila bo otroka, v sedmem mesecu je. Moški so kar zamaknjeni v debeli trebuh. Moški so svinje.“

Mala deklica iz urada je mislila:

„Tem je dobro, ves dan se lahko sprehajajo in si iščejo moške in se še plačane za to. Jaz sem lepša in mlajša kot te. Tudi jaz bi šla lahko na lov. Pa tipkam že pet let v pustem uradu. Ali vseeno ne bom šla. Če bi me pa kdo nagovoril, bi šla kljub temu s njim. Nočem vedno sedeti pri neumnem stroju. Ali bogat bi moral biti.“

Znan pisatelj je mislil:

„Ali me je spoznal gospod, ki je šel mimo z damo? Gotovo me je spoznal. Kdo je bil to? Mannsfeld je pisal včeraj:

¹ Znana ulica v Berlinu.

² Staro rimsko mesto, zasuto od vulkana Vezuv.

dobri veri, da je to proletarska stranka, izpreglejte početje svojih „voditeljev“ in glasujte vsi za

samostojno listo razrednozavednega proletariata —

„DELAJSKA LISTA“!

Ne dopustite, da prevzamejo delavski Maribor v roke združeni klerikalci in orjunaši!

Storite vse, da bo mariborsko občino upravljal proletariat!

Nova rudarska nesreča.

V Roginski gorici pri Grobelnem se je zgodila težka nesreča, ki je zahtevala pet rudarskih življenj. Rudarji so umrli radi zastrupljenja po plinih.

Torej v enem mesecu 15 mrtvih rudarjev radi nesreče v rudniku! Oblast seveda zopet ne bo dognala, kdo je kriv.

Politične vesti.

Radič in nova vlada.

Nezapljenjena štev. 34 „Slob. Doma“ prinaša Radičev članek o novi vladi. Radič pravi med drugim: „V Hrvatski ostaja vse pri starem. Vodstvo HRSS, ki ima vse hrvatske mandate in ki v popolnem smislu besede predstavlja in zastopa hrvatski narod, je povedalo vladi, kaj ima delati v Hrvatski po svoji službeni dolžnosti kot ustavna, parlamentarna in demokratska vlada. Vlada pa je na to prišla klicati k sebi razne uradnike, ki so ali hlapčevski napram vsaki vladi ali pa pokorni samo bivši radikalno-batinaški vladi in ki smatrajo za gotovo, da bo ona zopet prišla na krmilo... Glavno upravno vprašanje v Hrvatski je harenjenje batinaških občinskih komisarjev, ki so gotovo povsod postavljeni zato, ker je Pačič-Pribičević izdal naredbo, torej zakon, ki zahteva od občinskih odborikov, teh prvih in glavnih predstavnikov kmetijskih interesov tako prisego, kot da so to oficirji, vojaki ali obmejni carinski uradniki. V nobeni parlamentarni monarhiji na svetu ni take prisige in nikjer na svetu ne bi mogel niti pet dni, a še manj pet let obstojati upravni sistem, ki je vse hrvatske občine izročil navadnim zločincem, čisto bivšim žandarjem in špijonom, in nepoštenim ter nesposobnim batinaškim kreaturam najslabše vrste. In mesto da nova vlada takoj po svoji dolžnosti odstrani te kreature, si je stavila za nalogo, da prisili hrvatske kmete, da sedaj polagajo omenjeno prisego, a prisiliti jih misli s tem, da jim sicer pusti na tilniku vse te komisarje...“

HRSS od nove vlade sploh nič ne zahteva. Ona pričakuje tega, kar je pametno in kar je absolutno pravično.

Če tega ne dočaka, se bo hrvatsko narodno zastopstvo zopet sestalo in bo enodušno na podlagi dejstev ugotovilo,

„Njegov novi roman se sveti v Goethejevski jasnosti.“ Roman ni slab. Ali novi film bo postavil svet na glavo. „Črna pot ob zlatem stolpu.“ Kako to zveni! Seveda mi bodo ukradli ime, ali jaz sem jaz, iznašel bom nova imena, grandiozna, fenomenalna, da bo svet strmel: Naj kradejo, mali ljudje, hočejo pač tudi živeti.“

Znan založnik je mislil:

„Vendar bom vzel knjigo. Doslej je pisal samo pesmi in nič jih ne razumem, ali pripovedujejo mi, da so dobre in da se jih mnogo kupuje. Njegove novele so famozne. V tritisoč izvodih jih bom tiskal. To je prva njegova knjiga v prozi, ali prvi otroci imajo največ ognja in krvi. Ima tudi že ime. Zalaganje knjig, to je loterijska igra. Mogoče dobim s to knjigo veliko srečko.“

Neznan pisatelj je mislil:

„Umetnost in literatura sta postali kot milo ali „gumiartikli.“ Napisal sem roman, nisem ga iznašel, temveč našel, napisal ga iz življenja, o resnici, in noben založnik ga ne bo vzeti. Pravijo, da je tendenčen. Hudiča, gola resnica je ta roman! In če je tendenčen, kaj morem zato? Nisem jaz ustvaril sveta, ta bleščeči kap guoja.“

Mož, o katerem je govoril ta roman, je mislil:

Goethe — slaven nemški pesnik.

Krivo pa je temu brezdomno nezadostne varnostne priprave in nepazljivost inženjerjev in paznikov. Inšpekcija dela se ne gane. Država se ne zmeni niti za ponesrečence v Krmelju, niti te v Grobelnem. Klerikalni „Slovenec“ je sploh zamolčal nesrečo pri Grobelnem. Meščanski časopisi se prepirajo in posvečajo cele strani, kdo je kriv temu, da je bilo v Zagrebu ranjenih dvajset Orjunccev v sokolski uniformi, dočim nočejo iskati krivea za 15 rudarskih žrtev; od katerih zapuščajo mnogi nepreskrbljene družine. Delavstvo škrtja z zobmi nad tako brezbrzičnostjo klerikalno-demokratske vlade.

Klerikalci, ki ste se hlinili delavstvu, ko je izgledalo, da bo Pačič-Pribičevića vlada razpisala volitve, pomnite, da delavstvo ni neumno, da delavstvo ni čreda Marijinih devic. Delavstvo si bo zapomnilo, da država pod klerikalnim krmilom ni dala nobene podpore ponesrečenim rudarjem, da država ni uvedla nobene preiskave proti krivcem.

ako je vlada v Hrvatski in za Hrvatsko ostala ista kot prej...

... Nikakor ne moremo razumeti, zakaj gospodujejo na zagrebški policiji zločinci in zakaj je bila ne samo policija in žendarmerija, temveč celo vojska poslana 15., 16. in 17. avgusta kot orodje batinaški v frazah jugoslovanski politiki, a v resnici takemu bedastemu in drznemu izzivanju (sokolski izlet), ki bi ga hrvatski narod v svojem glavnem mestu nikakor ne mogel prenesti, če ne bi bil ne samo politično zrel, zaveden in organiziran, temveč tudi tako discipliniran, da ga nihče in nič ne more izzivati na ono, kar sam noče...

... Mi Hrvati bomo še počakali, in to toliko, da se ne bo mogel nihče izgovarjati, da ni bilo časa za drugo politiko napram Hrvatski. A potem bomo tudi napravili novi vladi spregovorili, kot govore zrel in samozavestni narodi. — To je torej stališče HRSS k dosedanji politiki nove vlade.

HRSS in balkanska federacija.

V isti številki „Slob. Doma“ prinaša Radič dolg članek pod naslovom „Kmetiška in republikanska Hrvatska napram balkanski federaciji“. Radič pravi v svojem članku med drugim, da se ima deliti balkanska federacija na tri področja in sicer: „Prvo področje je jadransko, drugo gorsko-kontinentalno, tretje podonavsko. K prvemu področju spada Slovenija, Hrvatska z Dalmacijo, Črna gora in Albanija; k drugemu področju Bosna, Srbija, Macedonija in južna Bolgarija; k tretjemu severna Bolgarija, podonavska Hrvatska.“ Dočim smatramo delavci, da mora pripadati delavsko-kmečki balkanski federaciji tudi Grška in Rumunija, Radič za enkrat še ni za to. Za politično najzrelejšje prišteva on kot mi prvo jadransko področje. Radič pravi, da uresničenje te federacije ni daleč, in končuje svoj članek: „Balkanski

Seveda je svet smešno prostaški. Ali obstoja. Jaz ga nisem ustvaril. Vzel sem ga, kakršen je. To je bil moj uspeh. Seveda bi moral deliti dobiček z iznajditeljem, z neumnim človekom, ki mi je prodal stvar. Ali jaz ne vem, kje je on sedaj. In potem, človek ne sme biti sentimental. Prišli bi tehniki, delavci. Ne, hvala lepa. Trideset let sem hodil peš, vesel sem, da se morem sedaj voziti. Vsek mora gledati, kako bo prišel do svojega. Če se že mora vse socializirati, lahko čakam, dokler ne pridejo boljševiki. Čemu naj bi jaz začel drugače? Ne, hvala lepa.“

Delavec je mislil:

„Mesto smrdi po kapitalizmu. Ga bomo že očistili. Delavska stvar še dolgo ni pri kraju. Še dolgo ne, dragi moji. Seveda je neumnost, deliti. Noben človek ne misli na to. To so neumne malomeščanske šale. Kdo deli? Kmeti? Ti delijo! Eden ima rudnike, drugi gozdoove, tretji kemično industrijo, četrta ladje, peti tovarne čevljev. Vse so si razdelili in sedaj se bore med seboj, vojujejo gospodarsko vojno in mi, ki nimamo ničesar, moramo krvaveti in plačevati, mi smo prodani nacionalno, internacionalno in skoro bo menda zopet sveža, vesela vojna in mi lahko poginememo. Če že mora biti vojna na svetu, potem mora biti vojna proti kapitalizmu, če je že treba začeti za „dome“...“

probujeni in organizirani kmetje v najtesnejši zvezi s probujenim in organiziranim delavstvom že rešuje pred našimi očmi eno najtežjih evropskih vprašanj.“

Zakon o pobijanju korupcije.

Vlada je pripravila zakon o pobijanju korupcije. Po tem zakonu se sestavijo tri komisije in sicer s sedežem v Beogradu, Zagrebu in Sarajevu. Komisije bodo preiskovale vse akte, ki se nanašajo na prestopke pri sprejemanju vojne odškodnine, vodstvu sekvestrov, pri postopanju z vojnim plenom, do deljevanju zemlje invalidom in dobrovoljcem, nacionalizaciji bank in industrijskih podjetij. Člen 12. predpisuje, da mora vsak javni organ, vstevši bivše in aktivne ministre, pod prisego izkazati komisiji stanje in izvor svojega celokupnega premoženja. Imetje, ki bi ga ne izkazal, se zapleni. Vse obtožni material proti ministrom se predloži parlamentu, proti uradnikom pa disciplinarnemu sodišču. Krivci se kaznujejo lahko z zaporom in denarno kaznijo do 250.000 Din kakor tudi z zaplenbo premoženja, ki so si ga pridobili na nepravilen način. Ta zakon ima veljavnost tudi za nazaj in sicer od 1. decembra 1918 dalje. — Ena meščanska vlada je torej napovedala boj korupciji, ki se je silno razpasla v Jugoslaviji. Mi nimamo ničesar proti temu zakonu, smo zanj s pripombo in sumnjom, da se na ta način korupcije ne bo udušilo in da je zakon premil. Vlada, če bi bila res ljudska, bi morala preklicati „zakon o zaščiti države“ proti delavstvu in ga izvajati proti kapitalistom in beograjskim porodicam. To bi bilo izdatnejše. Zakaj vlada tega ne napravi? — Ker je meščanska in dela pač po pregovoru: „Vrana vrani ne izkljuje oči!“ In tako bo tudi tu ostalo pobijanje korupcije le na papirju. Korupcijo morejo udušiti le delavci in kmetje, ko pridejo na vlado.

Oboroževanje na Balkanu.

V Bolgariji mobilizira Cankov in kliče ves svet, naj dovoli povečanje bolgarske vojske radi grozeče delavsko-kmetijske revolucije.

V Rumuniji je proglašeno obsedno stanje v vseh obmejnih pokrajinah Rusije, zlasti v Besarabiji. Vrše se aretacije komunistov.

Jugoslovanska vlada je izjavila „Zvezi narodov“, da je dosedanja vojska premajhna. — Klerikalci so v opoziciji govorili proti militarizmu, sedaj so za utrditev militarizma, kot so bili najhujši vojni hujskači leta 1914. Delovno ljudstvo mora stati budno na straži.

Izgredi v Zagrebu in Sarajevu.

„Jugoslov. sokolski savez“ (beri: v sokolske uniforme preoblečena Orjuna) je priredil izlet v Zagreb. Zagrebško ljudstvo je to pravilno razumelo za izzivanje in je naklestilo nad dvajset teh „čukcev in jastrebov“, kot jih imenuje Radičev „Slobodni Dom“. Ob priliki izleta so izšli tudi letaki s podpisom Neodvisne Delavske Stranke. V teh letakih se označuje „Sokol“ kot oborožena

naj žrtvujejo drugi, krvosesi, zatiralci. Ne, ne, delavska stvar še dolgo ni pri kraju.“

Še mnogo ljudi je šlo mimo, zaljubljeni, ogorčeni, brez stanovanja, sivi in pisani ljudje in Jona je videl v vsake močgane, v katerih so delovale misli kot električni tokovi. Ne, mesto je bilo več kot akvarij, bilo je kolosalni mozeg dežele, skozi katerega so goreli in bliskali tokovi in protitokovi misli in čuvstev. Jona je hipoma vedel:

„Svet izpreminjajo velika mesta, tehnika, znanost, boj delavcev. Oblaki in vetrovi in zvezde so vedno tu, ali življenje si ustvarja vedno nove, višje oblike, zavestnejše formulacije. Velika mesta izpreminjajo obraz sveta. Velika svetovna mesta Berlin, Pariz, Moskva, Chicago, London — delajo na novi formulaciji, tu nastaja nova harmonična organizacija človeške družbe.“

Jona je videl, da se skozi saje pregreh, krvi in prestaštva ustvarjajo nove oblike: Očiščeno in osvobodeno mesto, osvobodeno in odrešeno mesto, svetlo mesto, mesto bododčnosti, svetle močgane, v katerih ne delujejo več tokovi drug proti drugemu.

Jona je pustil, da se rodé vetrovi in oblaki po nebu, in je ostal v velikem mestu, da sodeluje za njegovo izpremembo.

Pribičevićeva organizacija. — V Sarajevu je prišlo do spopadov med muslimani in srbskimi nacionalisti.

Klerikalci in sovjetska Rusija.

Nova vlada in klerikalci nočejo nič slišati o upostavi odnošajev s sovjetskimi republikami. Mesto tega si izmišljajo vesti o strašni lakoti v sovjetski Rusiji. Ali s takimi vestmi se delovno ljudstvo ne bo dalo opehariti in zahteva slej kot prej odločno, da se upostavijo zveze z Unijo sovjetskih republik.

Zidanje kasarn pod novo vlado.

Nova vlada je takoj našla denarna sredstva v znesku 16 milijonov kron za zgradbo nove vojašnice v Topčideru pri Beogradu. Za poplavlence v Sloveniji in družine ponesrečenih rudarjev pa ni kredita. Kredita tudi ni za zidanje delavskih stanovanj.

Orjuna in nova vlada.

Glasilo orjunccev je objavilo stališče orjunske organizacije do klerikalno-demokratsko-mohamedanske vlade. Resolucija orjunašev pravi med drugim:

„Z nastopom nove vlade g. Davidoviča se situacija ni bistveno izpremenila. Stari naši nasprotniki so ostali isti, na drugi strani pa upamo, da se tudi simpatije g. Davidoviča niso ohladile. Prepričani smo, da ta naš stari znanec in prijatelj ne bo nikdar dopustil, da bi se nam delo brez tehtnega, pravega in zakonitega vzroka onemogočilo. Vlada g. Davidoviča se imenuje vlada reda, pravice in zakona in to je tudi to, kar se mi želimo. Če bo ta vlada to in samo to izvrševala, potem bo kmalu pokazala, da izvršuje isto, kar je delala Orjuna od samega početka. V tem slučaju bo odvezla Orjuni ogromno delo, ki se bo lahko z vso energijo posvetila svojemu kulturnemu in propagandnemu delu programa jugoslovenskega nacionalizma. O tem pa se usojamo zelo, zelo dvomiti in prepričani smo, da bo Čika Ljuba tudi kmalu našega mnjenja. Do tedaj pa ostane Orjuna budno na straži in bo izven in iznad strank najodločnejše zavrnila vsak poskus rušitve našega državnega in nacionalnega edinstva, pa pride ta od katerekoli strani.“

Torej klerikalci in orjunci bodo kmalu postali popolni prijatelji. „Slovenec“ z dne 16. julija je zapisal dobesedno sledeče: „Kakor vidimo, se od trboveljskih dogodkov dalje vršijo v Sloveniji dan na dan od strani Orjune zločini. Vprašamo oblast:

1. Ali je oni, ki je dal v Trbovljah povelje, da se Fakin ustrelji, izsleden in aretiran?

2. Ali sta aretirana znana morilca Fakina?

3. Ali so izsledeni in aretirani vlomilci v dr. Lemežovo stanovanje?

4. Ali so aretirani povzročitelji podnarskih dogodkov?

5. Ali in kdaj se misli razpustiti oborožena organizacija, ki obstaja proti ustavi in obstoječim zakonom in upri-zarja omenjene zločine?

To vprašuje slovensko ljudstvo.“

Tako so pisali klerikalci, dokler niso bili na vladi. Klerikalna mariborska „Straža“ je celo pisala, da bi bila sramota, če ne bi razpustili Orjune.

In danes so seveda bridko razočarani vsi oni, ki so verovali, da so klerikalci pošteni ljudje in da bodo uresničili oni, kar so zahtevali, dokler so bili v opoziciji. Mesto razpusta Orjune imamo združitev orjunccev in klerikalcev v Mariboru in po nadi Orjune bo sploh nova vlada delala ono, kar smatra za potrebno Orjuna.

Radič preseda klerikalcem.

„Slobodni Dom“ je izrekel kritiko nad postopanjem današnje vlade. To kritiko prinašamo zgoraj. Klerikalci ne objavljajo Radičeve kritike, pač se pa „Slovenec“ z dne 22. avg. na kratko izraža: „Vsako njegovo (Radičevo) besedo polagajo na tehtnico in kakor pes na meseni griljaj čakajo, kdaj in kako bo govoril gostobesedni g. Radič, da bi mogel plašiti krono in srbski narod... Naj govore in pišejo, vlada bo pa šla naprej po začrtani poti.“ Vlada torej noče izpolniti zahtev HRSS glede Hrvatske. Klerikalci so pozabili na svojo avtonomijo Slovenije in zato nočejo slišati o neodvisnosti Hrvatske. — Pa bodo morali slišati!

Internacionalni pregled.

Sovjetska Rusija za samoodločbo narodov na Balkanu.

„Daily Herald“, glasilo današnje angleške vlade, je prineslo spomenico, ki jo je izročila Unija sovjetskih republik po svojem poslaniku Rakovskemu angleški vladi. Sovjetska vlada naglašja potrebo preprečenja novih vojn. In zato je treba odstraniti zlasti na Balkanu vzroke, ki bi povzročili nove vojne. Nato pravi nota dobesedno: (V informacijo cenzuri pripominjamo, da je to besedilo objavilo tudi nacionalistično „Jutro“ v 196. številki, 20. avgusta 1924.)

„Obe balkanski vojni leta 1912. in 1913. nista odpravili vzrokov novih konfliktov na Balkanu, ampak jih nasprotno še povečali. Vsi, ki zasledujejo balkanske razmere, vedo, da obstoji tam cela vrsta problemov, od katerih bi mogel dati vsak danes ali jutri povod za nove vojne. Vprašanje Macedonije, Tracije, Črne gore, Hrvaške, Slovenije, Madžarske in druga vprašanja zahtevajo takojšnjo rešitev. Brez rešitve teh vprašanj je mir v stalni nevarnosti.“

Sovjetska vlada pravi nadalje, da je treba radi tega takoj odpraviti v Jugoslaviji centralizem in uvesti federalizem s priznanjem neodvisnosti Slovenije, Hrvaške, Dalmacije, Črne gore in Macedonije. Rumunija mora vrniti Bolgariji Dobrudžo in Bolgariji je treba razen tega dati svoboden dohod na morje. (Pripominjamo, da so tudi to objavili meščanski časopisi.)

Radikali in Pribeževičevi demokrati se silno razburjajo nad tem, da zahtevajo sovjetske republike svobodo vseh narodnosti in da pozivljajo tudi Anglijo za pomoč zatiranim narodnostim. Klerikalci, ki so farbali ljudi z avtonomijo, pa o celi stvari kar molčijo in se delajo nevedne kot lipov bog. Klerikalci znajo pač frazariti, niso pa pripravljeni za dejanja. Delavci in kmetje pa bodo brez ozira na radikale in klerikale vodili naprej boj za svobodo delovnih ljudstev vseh narodnosti.

Nazadovanje nemške socialno demokracije.

Iz poročila zadnjega strankinega zbora nemških social-demokratov je razvidno, da je stranka v enem samem letu izgubila več kot tretjino svojih članov. V berlinski socialdemokratski organizaciji je prestopilo 20 tisoč članov h komunistom.

Socialpatriotje — nacionalisti.

Na londonski konferenci se je sklenilo, da zapustijo francoske in belgijske čete Porenje in da ostanejo še za leto dni v Porurju. Belgijski socialisti pa zahtevajo, da ostane francoska armada še dalje na nemškem ozemlju in terorizira zlasti delavstvo. Vandervelde, voditelj belgijskih socialistov in član izvrševalnega odbora II. internacionale, je izjavil v belgijskem parlamentu, da mora ostati francosko-belgijska armada toliko časa na nemškem

ozemlju, da se izžmje iz nemškega delovnega ljudstva vse, kar se da. — S tem je voditelj II. internacionale jasno pokazal, da bo še hujskal na vojno, kot je hujskal l. 1914. G. Eržen, ali ni mar to hlapčevstvo francoski imperialistični buržuaziji?!

Demonstracije proletariata v Italiji.

Povodom pogreba Matteottija, katerega truplo se je končno našlo, so se vršile v vseh velikih mestih proletarske demonstracije proti fašistom. V Rimu, Neaplju in še nekaterih drugih mestih je prišlo do krvavih spopadov s fašisti. — Fašizem je vedno slabotnejši proti odporu proletarskih množic.

Po londonski konferenci.

Londonska konferenca je končala na ta način, da so se sporazumeli kapitalisti, da plača vsa vojna bremena nemško delovno ljudstvo. Amerikanski kapitalisti so na tej konferenci dosegli to, da postane Evropa polagoma sužnja ameriškega kapitala. Socialpatrioti sprejemajo sklepe londonske konference, ki pomenjajo še večje zasužnjevanje delavskega razreda. Razredno-zavedni proletariati je napovedal zlasti v Nemčiji in Franciji najhujši boj proti sklepom londonske konference. Proletariat se bori predvsem za sledeče: takojšnja izpraznitev vsega Porurja, plačajo naj francoski in nemški kapitalisti, upostava odnošajev s sovjetsko Rusijo, ukinjenje

oboroževanja velike in male antante. V nemškem parlamentu je prišlo do burnih prizorov ob priliki debate o sklepih londonske konference. Komunisti so razbili tri seje parlamenta. Če ne bo večina parlamenta za londonske sklepe, se bo parlament zopet razpustil in se bodo razpisale nove volitve.

Angleško-ruska trgovska pogodba sklenjena.

Po dolgi pogajanji med Anglijo in sovjeti se je končno sklenila medsebojna trgovska pogodba. Čiherin se je izjavil o tej pogodbi sledeče: „Londonska pogodba ustvarja sporazum na podlagi priznanja oktobrske revolucije kot nove oblike političnega in družabnega reda in novega gospodarskega sistema. Ta pogodba je največji dogodek v zgodovini odnošajev sovjetskih republik h kapitalističnemu svetu in bo radi tega imela velik vpliv na ves svet.“

— Spor med Nemčijo in Rusijo je poravnal.

— Radič piše v „Slob. Domu“, da bo nova vlada v SHS morala priznati Unijo sovjetskih republik.

Širite „Delavsko-kmetški list“! Zahtevajte ga po vseh lokalih!

Strokovni vestnik.

Ojačenje strokovnega gibanja.

Obrambni organi proti poedinim podjetnikom, napadalni organi proti kapitalizmu sploh, organi socialistične zgradbe — to je zgodovinska razvojna pot internacionalnega strokovnega gibanja, to je njegova preteklost, sedanjost in bližnja bodočnost. V teh par besedah je povedano bistvo in glavne naloge strokovnih organizacij. In v tem osnovnem pojmovanju vloga strok. organizacij se ne strinjamo z desnimi Amsterdamovci, ki so nasičeni z reformistično teorijo. In ta glavna razlika ne obstoji v tem, da smo mi proti reformam, ker mi smo za reforme (zvišanje plač, osemurnik itd.) ali za nas so reforme posttransna stvar, samo ena nujna faza v delavskem gibanju, dočim so Amsterdamovcem reforme najvišji smoter. In samo po sebi se razume, da slede iz teh osnovnih razlik tudi razlike v praksi strokovnega gibanja.

Razvoj strokovnega gibanja je dovedel v velikih kapitalističnih državah do tega, da so postale socialdemokratske strok. org. fundament meščanskega gospodstva, da se je birokracija teh organizacij spojila tako tesno z institucijami meščanske države, da nastopajo skupaj z njimi neposredno proti rdečemu strokovnemu gibanju. In tako izdajstvo strokovne birokracije v Nemčiji in Avstriji je dovedlo do ideološkega (mišljenskega) razsula nekdanj enotnega strokovnega gibanja. Delavske mase so se začele orientirati vedno bolj na levo. Strokovni birokrati so se začutili preslabotni napram tem levo orientiranim delavcem in so povzročili radi tega razkole v strokovnem gibanju, ali pa so izključevali člane in cele grupe samo s tem namenom, da ohranijo svojo oblast v obstoječih strok. organizacijah. Amsterdamka birokracija v Sloveniji je zvesto sledila na tej poti svojim nemškim kompanjonom. (Čobal pri rudarjih, Svetek pri kovinarjih itd.)

Premalo prostora imam v listu, da bi navajal vsa dejstva iz tega razkolniškega dela amsterdamskih birokratov, ki so se v mnogo slučajih zatekli na pomoč naravnost k policiji. Hočem samo podati eno enotno sliko in stališče o celokupnem tem delovanju Amsterdamovcev. Nasproti stremljenju reformistov po razcepu, katero stremljenje je izhajalo samo iz tega, ker ne morejo več imeti pod svojo komando večino delavstva, nasproti temu amsterdamskemu stremljenju moramo postaviti voljo delavstva po enotnosti

strokovnega gibanja. Pod parolo enotnosti je treba bolj kot doslej voditi najenergičnejši, najtrdovratnejši boj proti vsem, ki so cepili in še hočejo cepiti strokovne organizacije, slabiti gospodarske organizacije in s tem povečavati gorje delavstva.

Najvažnejša naloga danes je ojačenje strokovnih organizacij. Na podlagi statističnih podatkov vemo, da so vse strokovne organizacije mnogo izgubile na številčni in akcijski moči. Znani so nam tudi vzroki tega oslavljenja. Ti vzroki so dvojne vrste: na eni strani so objektivni vzroki — ofenziva kapitala, izjemni zakoni, poraz delavcev pri mezdnom boju itd. — na drugi strani razkolniška, skrajno škodljiva politika reformističnih voditeljev, ki demoralizira delavske množice in ohromi voljo proletariata.

Kaj pomenja pod takimi težkimi razmerami ojačenje strok. organizacij? To pomenja, da je treba vse strokovno delo tako organizirati in izvrševati, da bo vsak delavec brez ozira na njegovo orientacijo, brez ozira na to, ali je ali ni član strok. org., priznal — da popolnoma pravilno cenimo velik pomen strok. organizacij, da vidimo v strok. organizaciji ono elementarno osnovno organizacijo, v kateri se kuje razredna solidarnost proletariata. Delavskim masam je treba vrniti zaupanje v strokovne organizacije. Če pa hočemo doseči to, je treba jasno pokazati in dokazati, da je neobhodna potreba upostavit enotnost strokovnega gibanja in je treba premagati za vsako ceno krčevit odpor naših amsterdamskih poglavarjev proti temu.

Kaj razumevamo pod ojačenjem strok. organizacij? Brezdvomno: povečanje števila članstva, zboljšanje upravnega aparata in sploh materialnih pogojev. Ali nam ne gre toliko za zunanost kot za jedro strok. organizacij, za ono množico, ki jo obsegajo strok. organizacije, in zato ne razumevamo pod „ojačenjem strok. organizacij“ samo povečanje števila članstva, temveč zlasti vzgojno delo v strok. organizacijah na podlagi marksističnega programa.

Nedavni tivolski kongres amsterdamskih strok. organizacij je sprejel „odločen“ sklep proti enotnosti strok. organizacij. Vemo, zakaj sta Uratnik, Likar et Co. tako odločno proti enotnosti. Uratnik in Likar sama vesta menda še boljša. Tudi nimamo upanja, da bi svoje stališče izpremenila. Ako ostaneta trdovratna in se ne uklonita volji delavstva po enotnosti, bosta mo-

rala pač zleteti, ker to ne gre, da bi trpelo strok. gibanje radi materialnih interesov gotovih birokratov in neizvoljenih tajnikov. Na večer pred tivolskim kongresom so priredili veselico in na njo pozvali godbo, izdali letake, agitirali na vse načine in na vso to reklamo in agitacijo se je odzvalo komaj 98 ljudi vstevši delegate iz cele pokrajine in člane strokovne komisije. Kaj izpričuje to? Da množice instinktivno čutijo, da strokovna politika Amsterdamovcev ni v korist delavstva, da delavstvo ne mara onih, ki vztrajajo pri razkolništvu v strokovnem gibanju.

Zato je pa treba z vsemi silami, povsod delati na tem, da se upostavi enotnost strokovnega gibanja na res razredni podlagi, da se ojačijo delavske strokovne organizacije na znotraj in zunaj. Š.

Proletarski tisk

je tisto orožje, ki ga morajo delavci in kmetje naperiti proti vsemu meščanskemu aparatu laži.

To orožje pa je treba vzdrževati in izpopolnjevati.

Stalna pomoč

je najizdatnejša. Zato se morajo somišljeniki potruditi z nabiranjem novih naročnikov in prispevkov za Tiskovni sklad.

Proletarsko orožje se moralno izpopolnjuje z zavednim sodelovanjem.

Mednarodno delavsko gibanje.

V mednarodnem delavskem gibanju smo imeli dolgo samo obrambne boje. Medtem pa imamo že ofenzivne delavske boje v Angliji. Dogodki na Čehoslovaškem, način, kako odgovarja delavstvo reakciji in podjetnikom, kaže, da prehaja tudi že proletariati Čehoslovaške v ofenzivne boje. Končno narašča delavsko gibanje in njegova akcijska moč tudi v Franciji.

Francija.

Vprašanje enotnosti strok. organizacij tvori vedno bolj centralno vprašanje francoskega del. gibanja.

2. julija so stopili v stavko kovinarji v Donaisu. Po dvajset dnevih stavke so dosegli svoje zahteve.

18. julija so stopili v stavko stavbinski delavci in so po enomesečni stavki zmagali.

Mizarji in drugi lesni delavci stavkajo v St. Etienne od konca julija dalje. Od 30. julija so v stavki tekstilni delavci v Roubaixu.

15. avgusta so stopili v stavko rudarji v okrožju Mons-Borinage. Delo počiva popolnoma. Tudi rudarji v ostali Franciji se pripravljajo na mezdno gibanje.

Belgija.

Voditelji strokovne zveze železničarjev so bili po dolgi preiskavi obsojeni radi lanske velike stavke železničarjev na dvamesečni zapor in občutno denarno globo. Proti tej obsodbi je demonstriralo v Brüsslu 20.000 železničarjev. Tudi po drugih krajih so se vršile demonstracije.

Italija.

V Castelnovu stavkajo rudarji. V Verresu so kovinarji zmagovito končali stavko. V Cremoni je bilo po nekajdnevni pasivni resistenci izprtih 1300 tekstilnih delavcev.

V Rimu so stopili v stavko za osemurnik papirniški delavci.

V „piemontskih železniških delavnicah“ v Turinu so se vršile volitve v obratni svet. Od 1158 glasov so dobili komunisti in levi socialisti 1052 glasov. Fašisti so popolnoma propadli.

Finska.

Po brutalnem nasilju nad komunistično stranko se je vrgla vlada na strokovne organizacije, ki jih razpušča in zapira poedine delavce radi zločina veleizdajstva. To „vleizdajstvo“ obstoji v tem, da so bili aktivni člani strokovne organizacije. Socialpatrioti podpirajo indirektno tako postopanje vlade.

Nemčija.

V Nemčiji vlada še vedno velika brezposelnost, ki celo še narašča med rudarji in kovinarji. Kapitalisti hočejo podaljšati osemurnik, sklicujoč se na londonsko konferenco. Delavstvo se pripravlja na velike akcije proti načrtom nemške buržuazije.

Čehoslovaška.

Generalni štrajk proti belemu terorju. — Na nedeljo 3. avgusta je sklicala komunistična organizacija v Svaljevi demonstracijski shod proti vojni. Delavstvo je prišlo na shod kljub prepovedi polnoštevilno, s praporji. Prišlo je do več spopadov. Žandarji so ustrelili dva delavca, eden je pa podlegel, zaboden z metlom. Strokovne organizacije in stranka so priredile proti temu bojevni protestni teden, ki se je končal z generalno stavko.

Mednarodni kongres rudarjev.

Po svetovni vojni so se rudarji tretjič zbrali na internacionalni kongres. 4.

avgusta se je otvoril v Pragi 27. mednarodni rudarski kongres. Na kongresu je bilo 125 delegatov iz 13 držav.

Po izvajanjih *Smitha*, predsednika internacionalne unije, je nazadovalo število organiziranih rudarjev z 2.128.000 na 1.972.150. Po njegovi statistiki so rudarji v poedinah deželah organizirani sledeče:

	1. 1922.	1. 1924.
Čehoslovaška	116.000	70.000
Vel. Britanija	800.000	800.000
Nemčija	460.000	249.000
Francija	100.000	60.000
Madjarska	17.000	18.500
Amerika	500.000	600.000
Rumunija	—	11.500
Avstrija	30.000	20.000
Jugoslavija	300 (?)	1.000
Belgija	98.000	80.000
Holandska	2.500	2.000
Luxemburška	2.000	—
Poljska	—	45.000
Španja	—	15.000

Smith torej ruskih rudarjev sploh ni štel in v Jugoslaviji je moral šteti Čobalove ali kakšne rudarje, ker sicer je gornja številka nemogoča. Tudi sicer *Smithove* številke niso točne, ker mož je reformist in kot reformist bi najrajši zbrisal s sveta revolucionarne rudarje, ki so v večini.

Ta kongres reformistične unije je potekel splošno klavarno, ker revolucionarni rudarji so se vzdružili besede, ruski pa sploh niso bili pripušteni na kongres.

Mednarodni kongres kovinarjev.

Koncem julija se je vršil mednarodni kongres kovinarjev. V internacionalni uniji je po podatkih tajništva organiziranih 2.753.000 članov. Na kongresu je več delegatov vprašalo, zakaj se nič ne govori o ruskih kovinarjih, ki zahtevajo vstop v to internacionalno unijo. Predsednik je hotel preiti preko tega. Po referatu zastopnika kovinarske zveze Rusije *Arzentjeva* je kongres sklenil, da se skliče posebna konferenca s tem dnevnim redom.

Izdalo se je poziv za najodločnejši boj za osemurnik in proti vojni.

Kongres transportnih delavcev.

Sredi avgusta se je v Hamburgu vršil četrti internacionalni kongres transportnih delavcev. Zastopalo je 114 delegatov 2.010.807 članov iz 19 držav. Predsedoval je Williams (Anglija), ki je v svojem otvoritvenem govoru poudarjal važnost načrta izvedencev (načrt ameriškega generala Dawesa za gospodarsko zaslužjenje Nemčije, tako da bi vsa vojna bremena padla na pleča proletariata Nemčije) in potrebo boja proti njemu. *Fimmen* je v svojem referatu o svetovnem položaju zahteval brezobziren razredni boj in boj proti sodelovanju z buržuazijo. Plan izvedencev, ki ga podpirajo socialpatriotje angleški, francoski in nemški, ni nič drugega, kot plan stabilizacije kapitalizma na plečih delavcev. Sprejete so bile tri resolucije: K svetovnem položaju, o osemurnem delavniku in o socializaciji prometnih sredstev. Prva iznaša stališče delavstva, da se imajo vojni stroški v vseh državah naprtiti razredu kapitalistov in veleposestnikov, ki je edini odgovoren za vojno in protestira proti načrtu izvedencev, katerega uresničenje bi pomenilo popolno ukinitje osemurnika v Nemčiji in popolno zaslužjenje sprva Nemčije in potem cele Evrope od strani ameriškega kapitala. Osemurnik proglašajo kongres kot najvažnejši bojni cilj vseh organizacij prometnih delavcev. Boj buržuaznih vlad in kapitalistov proti osemurniku in drugim pravicam delavcev dokazujejo potrebo razrednega boja. Proti ofenzivi gospodujočih razredov mora delavstvo nastopiti z ofenzivo za razširjenje svojih pravic posebno v vprašanju kontrole nad podjetji. Izvrševalni komite se je sestavil takole: Anglija in Nemčija sta zastopana po dveh, ostale dežele po enem zastopniku. Za glavnega tajnika internacionalne železničarjev in transportnih delavcev je bil izvoljen *Fimmen*. Na napade nekaterih desničarskih, reformističnih delegatov je podal *Fimmen* ob svoji izvolitvi sledečo izjavo: „Organizatorično smatram našo internacionalno organizacijo za edino pravilno. Mislim, da moramo korakati bolj na levo. Prej kot slej zastopam mišljenje, da

moramo v interesu delavstva priti do enotnosti, če hočemo izpolniti svojo nalogo. Za to se borim in za to moram imeti proste roke.“ Kongres je sprejel *Fimmenovo* izjavo s ploskanjem na znanje. — Internacionalna transportnih delavcev je torej krenila na levo in bo delala za enotnost strokovnih organizacij.

Enotnost.

Za časa homogene Pašičeve (radikalske) vlade so železničarjem otrgali vse pravice in ugodnosti, ki so jih pridobili z dolgotrajno in mnogoletno borbo v svoji strokovni organizaciji, ki je bila enotna. Prišla je pragmatika s § 5 (da se ne smejo udeleževati političnega življenja, pred vsem delavskega gibanja), poseben paragraf določa „ocenno“ železničarja po njegovem načelniku, kar je toliko, kakor prisiliti vse železničarje do hlinjenja, klečeplazstva in denuncijanstva. In še mnogo drugih enakih paragrafov. Obleko so jim pa zagotovili po pravilniku, ki se naj naredi, a se ne sme narediti. Delavstvu so dali urne plače, katere pa še do danes niso povsod uvedene, a tam kjer so, so skandalozno. Vzeli pa so za to, ker niso nič dali, provizijski sklad, tako da novi delavci, ki od tega dneva vstopijo v službo na železnici, ne bodo imeli več starostnega zavarovanja. Tako „moderno“ znajo vladati radikali.

Ali mesto da bi se železničarji strnili v eno enotno razredno-zavedno organizacijo, da tako združeni dobe nazaj, kar so zgubili, oziroma preprečijo rop svojih pravic, si ustvarijo moderno, duhu časa odgovarjajočo pragmatiko in delavski red, so se začeli še bolj cepiti in snovati kategorijske organizacije. In tako se je vedno romalo v Beograd, prinašalo obljube in drugega nič.

Za časa kratkovladja Pašič-Pribičevića pa se je zadeva z železničarsko solidarnostjo celo tako daleč poslabšala, da so razne kreature denuncirale svoje tovariše, češ, ta je sumljiv, protidržaven; posebno pa so imeli na piki člane „Splošne železničarske organizacije“.

Ko pa je potem zazvonilo, da je vlado prevzel Davidovič-Korošec-Spaho-Radič (poslednji za enkrat samo z glasovi svojih poslancev), pa je zagomarel med železničarji in žarki upov in nad so zasijali. V njih samih namreč. „Prometna zveza“ je pokroviteljsko sklicala sestanek vseh organizacij železničarjev in teh, bogme, ni malo in Beltram je z veseljem in radostjo oznanil, da je to zopet po dolgem času složno in enotno delovanje vseh železničarjev.

In res, saj so sedeli lepo pri mizi gg. od Udrženja činovnikov s svojim zastopnikom Gregorko, „Zveza jug. žel.“ s Sovretom itd. in vsi so se klanjali poslancu Gostinčarju do pasu. Izdelavala se je spomenica na ministra, ki se naj skupno poda ministru Sušniku. Človek bi mislil, da je s tem konec posameznega romanja v Beograd in da bo to šlo vse skupno in enotno. Ali držala se tega ni niti „Prometna“, niti druge organizacije. Držala se je tega edino „Splošna“. Vse druge organizacije so poleg skupne akcije povzemale še svoje posebne akcije in tako pljunile na takozvano enotnost, ki jo je proglasil Beltram na prvem sestanku z žarečimi od veselja očmi.

Poleg vsega, kar je predlagala „Splošna“ v skupnem odboru in so se najvažnejše stvari, kakor delavski red, odklonile, ni hotela „Splošna“ kršiti solidarnosti in sama nastopiti svojo pot zahtev, da si je imela iste že pripravljene in sestavljene, ko se je sklical prvi sestanek vseh organizacij. Ker pa tako ne sme naprej in to žongliranje raznih gospodov voditeljev posameznih organizacij ne prinese ničesar celokupnemu železničarstvu, predloži „Splošna“ sama svoj načrt „Delavskega reda“, ki je izgotovljen s soglašanjem vseh njenih članov in se je izdeloval na sestankih. Tudi bo predložila svoje izdelane predloge za revizijo pragmatike.

„Splošna“ hoče enotnost železničarjev, eno enotno železničarsko organizacijo. Ali to mora biti v resnici enotnost, ne pa krinka, za katero bodo razni Dežmani z redom sv. Save delali separatno in po svoje in tako v škodo celokupnega železničarstva.

Ne verjamemo pa prav nič, da bodo sedanjí gospodje v kabinetu ministristva

Saobračaja v resnici kaj dali. Bomo videli, v kolikor smo prav. Dokaz pa je že to, da se jim ne mudi, da je pisarna „Splošne“ še vedno zapečatena in naši sodrugi v zaporu, in da se vlada „reda in pravice“ prav malo zanima za krivico, ki se je naredila „Splošni“.

Naša moč in naša pomoč je v nas samih, v enotni, razredno-zavedni železničarski organizaciji. Kdor misli drugače, bo prevaran in posledice te prevare bo čutil, kakor jih je že tolikokrat, na svoji lastni koži.

Štrajk v električni centrali v Beogradu.

20. t. m. so stopili v stavko vsi delavci (400 po številu) beograjske električne centrale. Delavci so večkrat zahtevali od občine, da se uredi neznosno stanje v tem podjetju, a vse je bilo zaman. Tako so bili končno prisiljeni v stavko. Delavstvo zahteva 30% zvišanje plač. Dosedanje plače so znašale 30 do 40 Din dnevno za nekvificirane, a 40 do 60 Din za kvalificirane delavce. Nadalje zahtevajo, da se uredi podjetje v higijenskem oziru tako, da ne bodo delavci v stalni življenski nevarnosti. Centralni Radnički Sindikalni Odbor je izdal poziv na vse delavstvo, da podpre stavko. Vlada nastopa proti stavkojučim, češ, da je štrajk političnega značaja. (Klerikalci uporabljajo torej proti delavstvu iste gnusne metode kot leta 1920.) Orjuna, oziroma Narodna Odbrana skuša zlomiti stavko na ta način, da zbira štrajkbreherje med študenti tehnike. Delavstvo je vse te poskuse, zlomiti stavko, preprečilo. Stavka se nadaljuje v polnem obsegu in disciplini.

Rudarska stavka tudi v Belgiji.

V celi južni Belgiji je izbruhnila rudarska stavka. Stavka 60.000 rudarjev. Stavka se širi. Tudi stavka rudarjev v Franciji zavzema vedno širši obseg.

Stavkovno gibanje rudarjev v Franciji in Belgiji dokazuje, da so bili oni ljudje, ki so agitirali za izseljevanje naših rudarjev v Francijo in Belgijo, v službi kapitalistov, ki so iskali tuje delavce, da bi zlomili mezdno gibanje za zvišanja plač.

21. avgusta so stopili v Franciji tudi pomorski delavci v stavko.

Utrinki.

(Jih beleži Katilina.)

Spomin . . .

Pod klerikalno vlado so zaprli brez zakonitega vzroka s. Čečevo iz Trbovelj in s. Kusolda iz Ljubljane. Tako je klerikalni režim povečal število po nedolžnem zaprtih delavcev. In ob misli na to krivico mi slučajno pade v roke „Slovenec“ z dne 19. julija 1924, ko zgodovinski profesor Sušnik še ni bil železniški minister. In veste, kaj je pisal ta „Slovenec“ pred dobrim mesecem dni? Čujte, ozir. berite!

„Državi nevarne elemente zapira te dni oblast po celi deželi zaradi njihovega državi nevarnega političnega, oziroma socialnega mišljenja. Niso se pa še aretirali elementi, ki so zagrešili čisto konkretna zločinska dejanja proti državljanskemu in socialnemu miru in redu: povzročitelji trboveljskega poboja, morilci Fakina, požigalci domov in uničevalci pohištva, mučitelji Juvana provokaterji na Aleksandrovi cesti, motileci javnega prometa itd. Ni se aretiraj Jerjav, ki je oče dejanskega protidržavnega in antisocialnega terorja v Sloveniji.“

Poglejte, tako je bilo pred mesecem dni in tako je danes. S to razliko, da so klerikalci zlezli do vladnih jasel, kar imenujejo oni v svojih glasilih, „da so prišli do pravice“.

In zopet spomin . . .

Oh, ta spomin, ki me neče zapustiti. Ta nesrečni spomin me je spomnil na notico v „Slovenec“ z dne 19. julija 1924. Ta notica se namreč glasi takole:

„Dr. Viljemu Baltiču. 1. Ali je res, da je laški okrajni glavar, ko so orožniki v Trbovljah hoteli razorožiti orjunce, ki so imeli uklenjenega rudarja Fakina, orožnikom prepovedati rabiti orožje in postopati po zakonu? 2. Ali je res, da pristojna oblast ve, kdo je dal v navzočnosti več orjuncem in neveste žnidaršičeve, gdene Pretnarjeve iz Bleda, ki so v Trbovljah uklenili rudarja Fakina, povelje: Peljite ga vun in ga ustrelite!, da pa kljub temu ta človek hodi prost po Ljubljani? 3. Ali

je res, da sta oblasti naznanjena in dobro znana oba morilca Fakina, od katerih se eden nahaja zelo blizu Ljubljane, sedežu velikega županstva, da pa dozdej ni nobeden izmed njiju aretiran?“

Na to sem se spomnil, ko so postavili klerikalci za vel. župana g. Teodorja Šporna, kajti tudi pod njegovim županstvom sedé v celjskih zaporih nedolžni rudarji, dočim so vsi orjunci na svobodi . . .

Vlada je tudi človečanska.

Polno delavcev je še vedno v zaporih. In za te delavce zbirajo prispevke oni delavci, ki še niso v zaporu. In te prispevke se je zbiralo — čujte! — celo v časih, ko sta bila Pašič-Pribičević na vladi. Danes, ko pa imamo pravično vlado vseh kristjanov in mohamedanov, se je pa ta denar zaplenil v Črni na Koroškem. Kršč. socialna „Pravica“ pa vseeno piše, da klerikalci vedno pomagajo delavcem. Samo kam jim pomagajo? . . .

Pobožnost in avtonomijo.

Kmet Miha (klerikalnemu poslancu): Gospod, za kuga pa ni zdej avtonomije, k ste na vlad?

Poslanec: Zdej morma molt, deb dov g ustal na vlad. Zdej ni cajta za avtonomijo.

In ko sem slišal ta razgovor, sem pogledal „Slovenca“ in sem videl, da ima mesto Političnih vesti polno naznanil za sv. misijone, fantovske in deklishe dneve. Klerikalni voditelji so pozabili na avtonomijo, ker je ne potrebujejo več. Kmet je potrebuje — ali klerikalci se brigajo za kmeta samo pred volitvami ali kadar je treba napraviti nove zvonove.

Tekma poštenjakovičev.

Kdo pravi, da ni po padcu Pašič-Pribičevićeve vlade vse drugače! Še kakšna izprememba je — ne samo na ministrskih stolčkih in po velikih županstvih, ampak tudi v politični morali! Vsi poslanci, a zlasti oni iz bivše vlade se čutijo moralno preporejene. Pristudile so se jim korupcija, atere, lopovstva in vsi so si postavili za cilj: da postanejo poštene. Predsednik parlamenta Jovanovič je moral iti na dopust, da se je otreseel poslancev, ki so drug za drugim prinašali k njemu predloge za zakon proti korupciji. Celo poklicni korupcionista Laza Markovič je predložil en zakonski predlog proti svojem poklicu.

Parlament se je izpremenil v pravo — borzo morale. In v tej borzi morale je taka tekma korupcionista proti korupciji, da obstoja strah, da se sploh ne bo dalo iztrebiti korupcije. Veliki lopovi bodo ohranili vse ono, kar so nakradli, a ljudstvo bo dobilo samo peska v oči.

Ne bodo šli na lim . . .

190. št. orjunskega „Jutra“ izkazuje svoje prijateljstvo do delavstva. Gospodje demokrati, vi ste pač izdali „zakon o zaščiti države“, poslali svoje bandite nad rudarje in ste hoteli sploh spraviti delavstvo v popolno brezpravno stanje. Vaš režim je vrge delavce v zapore, vaš režim je ustavil delovanje delavskih strok. organizacij in klerikalci pa sedaj nadaljujejo vašo politiko. Zato bo delavstvo obračunalo z demokrati in klerikalci.

Socialisti frfotajo.

Belgijski social-patriotski voditelj Vandervelde (glej o njem vest v internacionalnem pregledu) je z zrakoplovom prišel v Sofijo. V zrakoplovu obleti še druga mesta Balkana. Mož ve, da je amsterdamski tajnik Sassonbach naletel na zelo neprijateljski sprejem delavcev. Zato Vandervelde noče več hoditi po zemlji, ampak plove v zraku. Srečno pot!

Junaštvo.

Orjunci so silno korajžni — v svojem listu. Kriče, da človeka zona pretresa. In oblastni odbor, vodstvo teh junakov, je pobegnilo v Italijo, kjer so na vladi italijanski orjunci. In jugoslovanski orjunci so po tem hrabrem činu svojih voditeljev postali še bolj „korajžni“ in se ne upajo nositi niti svojih znakov.

Dvojna igra.

„Pravica“ je posvetila celo stran jeseniškim kovinarjem in obljubila, da bodo klerikalci storili vse za nje, ker so na vladi. In kaj so storili? — Da bo že 26. t. m. odpuščenih 112 delavcev in da je „Slovenec“ prineel izjavo kranjske industrijske družbe, da se mora nekaj delavstva odpustiti! — To je klerikalna obramba delavskih interesov.

Izdajatelj in lastnik: Konzorcij v Ljubljani.

Tiskarna Josip Pavliček, Kočevje.

Odgovorni urednik Josip Pezdur, sedlar.